

підсилюють достовірність роману. Отже, враховуючи особливості твору, про які йшлося вище, стверджуємо, що роман має складну наративну систему, в котрій існує кілька різних точок зору на спільну проблему, постає чи явище.

Література

1. Кокотюха А. Червоний : роман. Харків : Книжковий Клуб «Клуб імейного Дозвілля», 2018. 320 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-262-6-25>

О. НІКОЛОВА

Запорізький національний університет

СУЧАСНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ РОМАН («ЛЮТЕЦЯ» Ю. ВИННИЧУКА, «ЗАЛІЗНА ВОДА» М. ЛАЮКА) У КОНТЕКСТІ ТРАДЦІЙ BIOFICTION

Українська література ХХІ ст. стрімко збагачується новими жанровими різновидами, які заслуговують на увагу науковців, оскільки органічно вписуються в контекст європейської культурної традиції. Нашу увагу привернули романи українських письменників, які виразно репрезентують подібності із таким привабливим для сучасних літературознавців феноменом як biofiction в англomовному поствікторіанському художньому дискурсі ХХ-ХХІ ст. Питання про детермінанти виникнення та популяризації феномену, основні його різновиди детально висвітлене в працях О. Тупахіної [1 – 2]. Biofiction не можна ототожнювати з класичною літературною біографією, біографічною белетристикою, адже це дуже вільні авторські версії історії життя відомих вікторіанських письменників, які не мають настанови на «правдоподібність», не претендують на «об’єктивність».

Застосування типологічного підходу дозволяє провести паралелі між англomовними biofiction та романами українській літературі ХХІ ст. Йдеться про художні твори, головними

персонажами яких стають відомі українські письменники XIX ст., і які пропонують незвичну для загалу репрезентацію біографічного матеріалу – таку, що змушує сумніватися або й повністю заперечувати можливість (і доцільність?) створення у реципієнта максимально правдоподібної картини життя, наближених до об'єктивних уявлень про того чи того митця, однозначної інтерпретації особистостей «хрестоматійних класиків» («Лютетія» Ю. Винничука, «Залізна вода» М. Лаюка). Перший твір опубліковано у 2017 р., другий – у 2021 р. В першому випадку автор звертається до зображення життя українського письменника Івана Вагілевича (1811–1866 рр.), в другому – української письменниці Лесі Українки (1871–1913 рр.).

У романі «Лютетія» Ю. Винничук пропонує власну версію життя І. Вагілевича, що є типологічно подібною до такого різновиду biofiction, у якому здійснюється «актуалізація «негативного міфу» й експлікація прихованого: сімейної драми У. Теккеря («Memoirs of Victorian Gentleman» М. Форстер, 1979), гомосексуалізму Оскара Уайльда («The Last Testament of Oscar Wilde» П. Акройда, 1983), сексуальних девіацій Томаса Гарді («Peeping Tom» Г. Якобсона, 1984; «Tess» Е. Теннант, 1993)... тощо» [2, 227]: тобто змальовуються «гріхи» відомих особистостей. Іван Вагілевич зображений як такий собі «дон Жуан», охочий до любовних пригод, численні сексуальні зв'язки якого добре відомі його сучасникам та призводять до захворювання на трипер. Наратив має певне еротичне забарвлення.

У романі «Залізна вода» М. Лаюка теж можна простежити схожість з розглянутою вище моделлю biofiction: автор звертається до історії стосунків Лесі Українки та іншої відомої української письменниці – Ольги Кобилянської. Ніжна дружба двох жінок, історію почуттів яких демонструють їхні приватні листи, не одноразово привертала увагу як серйозних дослідників, так і просто охочих до провокаційних, «відверто скандальних» нарисів оглядачів. У цьому творі, на відміну від розглянутого вище, немає еротичних сцен та прямих відповідей, лише питання щодо природи цих стосунків та натяки, які читач може інтерпретувати на власний розсуд.

При цьому у творах Ю. Винничука та М. Лаюка поєднуються різні часові пласти, а життя відомих письменників перетинається з життям оповідачів («точкою перетину», «ланцюгом» між двома світами стають документи, листи, спогади, щоденникові записи, які тим чи іншим чином пов'язані із біографією Івана Вагілевича та Лесі Українки). У романі «Лютеція» одна сюжетна лінія – любовні пригоди Івана Вагілевича в XIX ст., а друга – самого автора, молодого Юрка Винничука в XX ст. Обидва письменника бачать дивні, фантастичні сни: в такий спосіб «біографія» Вагілевича поєднується із «автобіографією» Винничука та фентезі. У романі «Залізна вода» центром, який організовує наратив, стає майже детективна історія пошуків оповідачем таємничого листа Ольги Кобилянської до Лесі Українки: час від часу зображення подій сучасності переривається екскурсами в минуле – згадками про подорож Лесі Українки Карпатами. Обом українським романам притаманна така характерна ознака biofiction, як свідомо відмова від настанови на достовірність, «об'єктивність» зображуваних подій минулого, постмодерністський релятивізм, з його недовірою до «факту» та прагненням до руйнування «канонічних біографій».

Отже, дані романи є експериментальними формами, подібними до тих, що набувають поширення в англомовному поствікторіанському художньому дискурсі XX-XXI ст. «Лютеція» Ю. Винничука та «Залізна вода» М. Лаюка органічно вписуються в контекст biofiction: їхні автори пропонують вільний погляд на інтимний бік життя відомих письменників (еротичні пригоди Івана Вагілевича, неоднозначні стосунки Лесі Українки та Ольги Кобилянської), доповнюють наратив елементами фентезі та детективу, зрікаються традиційного для біографічного роману прагнення до «об'єктивності».

Література

1. Тупахіна О. В. «Повернення автора»: автороцентризм у поствікторіанському романі порубіжжя XX – XXI ст. URL : <https://zarlit.dp.ua/index.php/BP/article/view/143/143>

2. Тупахіна Олена. Вікторіанський метанаратив у дискурсі постсучасності: літературний вимір. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 508 с.